

UN CADRU DE ANALIZĂ A SECTORULUI ÎMM-URILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ANTREPRENORIATULUI

CZU: 334.72.012.63/64(478)

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.21.4-63.14>Doctor în economie, conferențiar cercetător **Alexandra NOVAC**E-mail: alecsandra_novac@yahoo.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4158-4917>

Institutul Național de Cercetări Economice

A FRAMEWORK FOR THE ANALYSIS OF THE SME SECTOR IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

Summary. Recognizing that entrepreneurship is an important driver of economic growth, employment, innovation and productivity, increasingly arouses the interest of theorists and practitioners in identifying both the entrepreneurial level and the premises and conditions that would "measure" the complexity of entrepreneurship. In this context, the objective of this research is to review the literature on the evaluation of entrepreneurship and the development of a conventional "framework" for the analysis of the small and medium enterprises (SME) sector in the Republic of Moldova in the context of entrepreneurship development. The following methods and techniques were used in the research process: desk research, critical analysis and generalization of specialized literature, analytical materials, rankings and international databases. The research resulted in the development of a "framework" for the analysis of the SME sector in the Republic of Moldova in the context of the entrepreneurship development, based on foreign experience in the field and the main sources of documentation on SME and entrepreneurship policies, such as: a series of statistical data and information on the activity of SMEs produced by the public authorities of the Republic of Moldova, reports and studies in the field of entrepreneurship, prepared by international organizations (World Bank, World Economic Forum etc.)

Keywords: entrepreneurship, small and medium enterprises, entrepreneurship indicators.

Rezumat. Recunoașterea faptului că antreprenoriatul reprezintă un important factor de catalizare a creșterii economice, ocupării forței de muncă, inovării și productivității suscită tot mai frecvent interesul teoreticienilor și al practicienilor privind identificarea atât a nivelului antreprenorial, cât și a premiselor și condițiilor care ar „măsura” complexitatea antreprenoriatului. În acest context, obiectivul cercetării este reprezentat de trecerea în revistă a literaturii de specialitate cu privire la evaluarea antreprenoriatului și elaborarea unei scheme *cadru* convenționale pentru analiza sectorului IMM din Republica Moldova în contextul dezvoltării antreprenoriatului. În procesul efectuării investigațiilor au fost utilizate următoarele metode și tehnici: cercetarea de birou, analiza critică și generalizarea literaturii de specialitate, materialelor analitice, clasamentelor și bazelor de date internaționale. Cercetarea s-a soldat cu elaborarea unei scheme *cadru* pentru analiza sectorului IMM din Republica Moldova în contextul dezvoltării antreprenoriatului, având la bază experiența străină în domeniu și principalele surse de documentare referitoare la politicile pentru IMM și antreprenoriat, cum ar fi: un șir de date statistice și informații privind activitatea IMM-urilor preluate de la autoritățile publice de profil din Republica Moldova, rapoarte și studii din domeniul antreprenoriatului elaborate de organizații internaționale (Banca Mondială, Forumul Economic Mondial etc.)

Cuvinte-cheie: antreprenoriat, întreprinderi mici și mijlocii, indicatori de antreprenoriat.

INTRODUCERE

Antreprenoriatul este un domeniu complex, a cărui cercetare a constituit de-a lungul mai multor decenii o preocupare constantă, generând o multitudine de teorii cu privire la conceptele, factorii ce influențează antreprenoriatul și indicatorii statistici pentru măsurarea activității antreprenoriale. În ultimele decenii, odată cu confirmarea rolului antreprenoriatului drept forță motrice a creșterii economice, problematica evaluării acestuia a început să capete un rol tot mai în-

semnat atât la nivelul statelor, organizațiilor internaționale (OCDE, Comisia Europeană, Banca Mondială etc.), cât și la nivelul mediului academic.

În urma unor fenomene globale, cum ar fi criza economică globală, există o necesitate acută de a avea acces la indicatori actualizați necesari decidenților de politici publice pentru a analiza impactul unor astfel de fenomene asupra antreprenoriatului. Deciziile eficiente și elaborarea de politici solide necesită date și informații clare, cuprinzătoare și fiabile. Din acest motiv, tot mai multe țări au elaborat sisteme ample de

indicatori naționali pentru a-și măsura stadiul actual și progresul în diverse domenii. Au fost elaborate mai multe studii cu privire la analiza antreprenoriatului, care au contribuit la identificarea factorilor determinanți și a barierelor ce împiedică dezvoltarea antreprenoriatului, oferind instrumente utile pentru formularea și evaluarea politicilor antreprenoriale.

METODELE APLICATE

Suportul informațional al lucrării se bazează pe principalele surse de documentare referitoare la politicile pentru IMM-uri și antreprenoriat, precum: o serie de date statistice și informații privind activitatea IMM-urilor preluate de la autoritățile publice de profil din Republica Moldova, rapoarte și studii din domeniul antreprenoriatului, elaborate de organizații internaționale (Banca Mondială, Forumul Economic Mondial etc). În lucrare au fost utilizate următoarele metode: cercetarea de birou, analiza critică, generalizarea literaturii de specialitate, a materialelor analitice cu privire la factorii de influență și indicatorii statistici pentru evaluarea activității antreprenoriale; sinteza principalelor colecții internaționale de date privind „măsurarea antreprenoriatului”.

EXPERIENȚA STRĂINĂ PRIVIND STATISTICILE ÎN DOMENIUL ANTREPRENORIATULUI

La nivelul Uniunii Europene, oficiul de statistică Eurostat prezintă date statistice comparabile între țări și regiuni în diverse domenii, inclusiv în domeniul antreprenoriatului. Eurostat este responsabil de consolidarea datelor colectate de autoritățile naționale și le armonizează pentru a garanta ca fiecare indicator să fie calculat la fel în toate statele membre. Categoriile de indicatori statistici ai antreprenoriatului produși de Eurostat se divizează în: *indicatori structurali anuali privind afacerile și indicatori demografici ai întreprinderilor*.

Indicatorii structurali anuali privind afacerile cu o divizare după dimensiunea întreprinderii sunt principala sursă de date pentru analiza IMM-urilor. Un număr de mai mulți indicatori (număr de întreprinderi, cifră de afaceri, persoane angajate, valoare adăugată, cifra de afaceri per salariat, productivitatea aparentă, numărul de salariați per întreprindere etc.) este disponibil până la nivelul de 3 cifre (grup) al clasificării activităților economice pe baza criteriilor care se referă la numărul de persoane angajate în fiecare întreprindere.

Totodată, pe lângă statistica structurală anuală a întreprinderilor, Eurostat acordă o atenție specială sta-

tistici privind demografia businessului (business demography), care se referă la cercetarea evenimentelor de înființare și de lichidare a întreprinderilor, evoluția în dinamică a întreprinderilor nou înființate și a resurselor umane antrenate în aceste evenimente. Baza de date Eurostat prezintă un șir de indicatori ai demografiei întreprinderilor repartizate după dimensiunea întreprinderilor (pe genuri de activitate) și forma organizațional-juridică (pe genuri de activitate). Iată doar câțiva indicatori privind demografia întreprinderilor: numărul întreprinderilor active, întreprinderi nou create, întreprinderi desființate, numărul de angajați ai întreprinderilor active, numărul de angajați ai întreprinderilor nou create etc. Totodată, e de menționat că statistica UE acordă o atenție specială indicatorilor privind întreprinderile cu creștere mare. E vorba de două categorii de indicatori: indicatori privind întreprinderile cu creștere economică¹ (*o creștere mai mare de 10 %*) și ocuparea forței de muncă aferente și indicatori privind *întreprinderile cu creștere de 20 % și mai mult (pe genuri de activitate, forme organizațional-juridice, mărirea întreprinderii după numărul de angajați: de la 5 la 9,5 și mai mult, 9 și mai mult)* [1].

În ultimii ani au fost elaborați mai mulți indici și indicatori pentru evaluarea comparativă a antreprenoriatului în diverse țări, abordând diferite aspecte ale fenomenului de antreprenoriat. Pe lângă baza de date a Eurostat-ului și a oficiilor naționale de statistică, unii indicatori de antreprenoriat sunt produși de consorții private (de exemplu, Global Entrepreneurship Monitor), organizații internaționale (de exemplu, Banca Mondială, Comisia Europeană, Eurostat) și cercetătorii din mediul academic (de exemplu, Compendia). Datele oferite în aceste clasamente și studii se deosebesc în funcție de obiectivele setate, aria de acoperire și metodologia utilizată.

Tabelul 1 prezintă o sinteză a principalilor indicatori și colecții de date privind diferite aspecte ale antreprenoriatului și disponibilitatea acestora pentru Republica Moldova.

Colecțiile de date prezentate în tabelul 1, incluzând serii de indicatori pentru evaluarea comparativă a antreprenoriatului în diferite state, oferă perspective cu grade diferite de exhaustivitate asupra fenomenului investigat. Poziția unei țări în clasamentele internaționale, precum și evoluția poziției acesteia în raport cu anii anteriori, oferă o multitudine de informații valoroase pentru analiza situației în domeniul antre-

¹Întreprinderile cu creștere economică susținută sunt acele întreprinderi care au o creștere medie anuală a numărului de salariați mai mare de 10 %, pe o perioadă de trei ani și care au cel puțin 10 salariați în anul trei.

Tabelul 1

Sinteza unor colecții internaționale de date privind indicatorii de antreprenoriat

Colecții de date	Scopul	Disponibilitatea pentru Republica Moldova
Global Entrepreneurship Monitor	Studiu coordonat de Global Entrepreneurship Research Association, evaluează antreprenoriatul în peste 100 de țări. Abordarea Global Entrepreneurship Monitor are la bază evaluarea atitudinilor, aspirațiilor și percepțiilor indivizilor privind inițierea, deținerea sau gestionarea unei afaceri, precum și opinia experților asupra factorilor care au un impact semnificativ asupra antreprenoriatului [2].	Lipsește
Banca Mondială ▪ <i>Doing Business</i> (189 de țări) ▪ <i>Enterprise Surveys</i> (135 de țări)	Indicatori și baze de date ale Băncii Mondiale, conținând date referitor la dezvoltarea afacerilor și a mediului de afaceri, în general, precum și a antreprenoriatului. Chestionarea privind cadrul legal, reglementările și cerințele administrative interne efectuate de echipe naționale de experți. Informațiile colectate se referă la reglementarea afacerilor în domeniile considerate relevante pentru începerea unei afaceri, administrarea și lichidarea unei afaceri.	Disponibil
Indicele Global al Antreprenoriatului, GEDI (Global Entrepreneurship and Development Index)	Indice compozit complex elaborat de Global Entrepreneurship and Development Institute, evaluează atitudinile, abilitățile și aspirațiile antreprenoriale, individuale și instituționale în cca 120 de state. Starea ecosistemului antreprenorial este evaluată în baza a 14 piloni: percepția oportunităților, abilități de start-up, acceptarea riscului, network – abilitatea de a lucra în rețele, suport cultural, oportunități pentru start-up-uri, absorbție de tehnologie, capital uman, concurența, inovarea de produs, inovarea de proces, internaționalizarea, capitalul de risc [3].	Disponibil
Indicele Regional al Antreprenoriatului, REDI (Regional Entrepreneurship and Development Index)	Indice compozit elaborat la solicitarea Comisiei Europene, evaluează dezvoltarea antreprenoriatului pe regiuni în țările membre ale UE. Metodologia de calcul este similară Indicelui Global al Antreprenoriatului [4].	Lipsește
Indicele Antreprenoriatului Feminin	Indice compozit, dezvoltat de către Institutul de Antreprenoriat Global și Dezvoltare. Acesta cuantifică ecosistemul mediului antreprenorial și aspirațiile individuale din 77 de țări, pe o scară de la 0 la 100 [5].	Lipsește
Studiul Eurobarometru privind antreprenoriatul (Eurobarometer Survey on Entrepreneurship)	Proiect coordonat de Comisia Europeană, analizează dezvoltarea mentalității și spiritului antreprenorial, motivația, alegerile, experiențele și obstacolele privind antreprenoriatul în 40 de țări ale UE și non-UE [6].	Lipsește
Programul Indicatorilor în antreprenoriat (OECD-Eurostat)	Sistem de indicatori, dezvoltat de OECD-Eurostat în anul 2007, care evaluează factorii determinanți ai antreprenoriatului și performanțele antreprenoriatului [7].	Lipsește

Sursa: elaborat de autor în baza [4; 3; 6; 7; 2; 5].

prentoriatului. Unul dintre avantajele utilizării acestor colecții de date internaționale constă în posibilitatea unei evaluări cantitative comparative a fenomenului investigat. Există însă și limitări în utilizarea ratingurilor internaționale, având în vedere faptul că poziția unei țări în clasament depinde nu numai de acțiunile întreprinse de guvernul unei anumite țări, ci și de ritmul reformelor din alte țări.

Având în vedere multitudinea de aspecte pe care la presupune antreprenoriatul și factorii de influență a antreprenoriatului, a apărut necesitatea stabilirii unui set de indicatori care ar „măsura” complexitatea antreprenoriatului, cu accent pe comparabilitatea datelor. Astfel, urmare a cooperării dintre EUROSTAT și OCDE, în anul 2007 a fost creat Programul Indicatorilor pentru Antreprenoriat. Sistemul de in-

Figura 1. Structura sistemului de indicatori ai Programului Indicatorilor pentru Antreprenoriat

Sursa: [7].

indicatori dezvoltat de OCDE-Eurostat prin Programul Indicatorilor pentru Antreprenoriat conține trei categorii mari de indicatori, separate, dar interconectate, care permit „măsurarea” antreprenoriatului nu doar din punctul de vedere al manifestării acestuia, dar și prin prisma principalilor factori de influență (factori determinanți) a antreprenoriatului și a cercetării impactului antreprenoriatului asupra creării locurilor de muncă, creșterii economice și reducerii sărăciei (figura 1).

I. Factorii determinanți

Factorii determinanți sunt acei factori cheie care au un impact direct sau indirect asupra performanțelor antreprenoriale. Potrivit Programului Indicatorilor pentru Antreprenoriat acești factori au fost grupați în șase categorii care conțin o serie de componente ce influențează dezvoltarea antreprenoriatului: 1) *Cadrul de reglementare*; 2) *Condițiile de piață*; 3) *Accesul la finanțare*; 4) *Crearea și diseminarea cunoștințelor*; 5) *Abilități antreprenoriale*; 6) *Cultura antreprenorială*.

II. Indicatorii performanței antreprenoriale

Indicatorii performanței antreprenoriale stabiliți de program se referă la aspectele de bază ce vizează firme, locuri de muncă, cifra de afaceri și exporturile. Luând în considerare natura complexă a antreprenoriatului, Programul Indicatorilor pentru Antreprenoriat a declarat că niciun indicator nu poate captura vreodată aspectele diferite ale antreprenoriatului.

III. Impactul antreprenoriatului

Indicatorii de impact ai antreprenoriatului au fost grupați în trei categorii și se măsoară prin indicatori precum: *Crearea de locuri de muncă*; *Creșterea economică*; *Reducerea sărăciei*. Furnizarea datelor statistice pentru indicatorii sistemului Programului indicatorilor pentru Antreprenoriat se face din surse diferite, cuprinzând în general oficiile naționale de statistică, dar și alte organizații sau metode, precum anchete/sondaje.

SITUAȚIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIVIND INDICATORII ÎN ANTREPRENORIAS

Actualmente, în Republica Moldova principalii indicatori ai activității întreprinderilor se elaborează de Biroul Național de Statistică, în baza următoarelor surse de date disponibile:

- 1) surse de date administrative – *Raportul financiar anual*;
- 2) surse de date statistice – *Ancheta Structurală Anuală*.

Raportul financiar anual este colectat și prelucrat de către Serviciul informațional al rapoartelor financiare pe lângă BNS și constituie o sursă de date administrativă cu cea mai mare acoperire a întreprinderilor (cca 50 de mii de întreprinderi anual) de care dispune BNS.

Ancheta Structurală Anuală reprezintă o cercetare statistică anuală organizată prin metoda sondajului (prin eșantion), care are cel mai mare cerc de acoperire al întreprinderilor din toate cercetările statistice (cca 14-15 mii de întreprinderi anual) [9] (tabelul 2).

În prezent, Biroul Național de Statistică oferă date privind activitatea întreprinderilor, după cum urmează:

- Activitatea și poziția financiară a agenților economici după mărime și activități economice (dezagregat la nivelul a 2 cifre conform CAEM, rev. 2);
- Activitatea și poziția financiară a agenților economici după mărime, în profil teritorial;
- Activitatea și poziția financiară a agenților economici după activități economice, în profil teritorial pentru următorii indicatori: *Numărul de întreprinderi*; *Numărul mediu de personal*; *Venituri din vânzări, milioane lei*; *Rezultatul financiar până la impozitare, milioane lei*; *Numărul de întreprinderi care au primit profit*; *Numărul de întreprinderi care au suferit pierderi*; *Rezultatul financiar al întreprinderilor care au suferit pierderi, milioane lei*; *Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune, milioane lei*; *Imobilizări necorpo-*

Tabelul 2

Caracteristicile de bază ale principalelor surse de date utilizate de BNS în scopul elaborării indicatorilor de antreprenariat

	Raportul financiar anual	Ancheta Structurală Anuală
Cercul de cuprindere	Prezintă toate entitățile care țin evidența conform sistemului contabil simplificat sau complet în partidă dublă (peste 50 de mii de întreprinderi)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Întreprinderile peste 20 de salariați se cercetează exhaustiv; ▪ Întreprinderile până la 20 de salariați se cercetează prin sondaj (prin eșantion). În total, 14-15 mii întreprinderi anual
Cercul de acoperire	Toate entitățile care au activitate economică indiferent de forma de proprietate și forma organizatorico-juridică	Toate entitățile care au activitate economică, cu excepția instituțiilor și organizațiilor financiare, instituțiilor bugetare și publice, gospodăriilor țărănești (de fermieri)
Modul de cercetare	Exhaustiv	prin sondaj (prin eșantion).
Unitatea respondentă	Întreprinderea, care prezintă date statistice pentru toată activitatea sa, fără dezagregarea datelor în profil teritorial	Întreprinderea, care prezintă date statistice pentru toată activitatea sa. Pentru un cerc îngust de indicatori și anume: cifra de afaceri, numărul mediu de salariați, remunerarea muncii, întreprinderea prezintă date dezagregate pe subdiviziunile sale structurale, aflate la altă adresă decât sediul central al întreprinderii.
Nivelul de reprezentativitate	Nivel național	Nivel național

Sursa: elaborat în baza [9].

rale, milioane lei; Imobilizări corporale, milioane lei; Investiții financiare pe termen lung, milioane lei; Active imobilizate – total, milioane lei; Stocuri, milioane lei; Numerar și documente bănești, milioane lei; Investiții financiare curente, milioane lei; Active circulante – total, milioane lei; Total active (Totalul bilanțului), milioane lei; Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) în capitalul propriu, milioane lei; Total capital propriu, milioane lei; Datorii pe termen lung, milioane lei.

Totodată, recent BNS a introdus cercetări statistice noi cu privire la activitatea întreprinderilor, și anume:

- Cercetarea statistică „Inovarea în industrie și servicii”, care conține informații referitoare la activitățile inovative ale întreprinderilor (informația este oferită o dată la doi ani, începând cu anul 2017);

- Indicatorii privind demografia întreprinderilor, care presupune studiul evenimentelor de creare și desființare a întreprinderilor, evoluția în timp a întreprinderilor nou create (informația este oferită începând cu anul 2016). Indicatorii privind demografia întreprinderilor prezentați de BNS se referă la: *Numărul întreprinderilor active; Rata întreprinderilor active; Rata de creare; Rata de desființare; Rata de supraviețuire 1 an; Rata de supraviețuire 2 ani.* Acești indicatori sunt prezentați pe genuri de activitate și forme de proprietate. Spre deosebire de statistica oferită de Eurostat cu privire la demografia afacerilor, BNS nu prezintă date privind numărul de angajați ai întreprinderilor acti-

ve, numărul de angajați ai întreprinderilor nou create, etc., precum și indicatori privind întreprinderile cu creștere mare (mai mare de 10 %).

Pe lângă datele oferite de BNS cu privire la activitatea întreprinderilor, alte instituții naționale (Agenția Servicii Publice, Serviciul Fiscal de Stat) prezintă unele date privind activitatea agenților economici, și anume: numărul întreprinderilor înregistrate și radiate din Registrul de stat; numărul agenților economici declarați în stare de insolabilitate; numărul deținătorilor de patente.

Din perspectiva factorilor determinanți, adoptați de OCDE și Eurostat prin Programul Indicatorilor pentru Antreprenariat și având la bază principalele surse de documentare referitoare la politicile pentru IMM și antreprenariat, cum ar fi: o serie de date statistice și informații privind activitatea IMM-urilor preluate de la autoritățile publice de profil din Republica Moldova, rapoarte și studii din domeniul antreprenariatului, elaborate de organizații internaționale (Banca Mondială, Forumul Economic Mondial etc.), propunem o *Schemă cadru* convențională pentru analiza sectorului IMM din Republica Moldova în contextul dezvoltării antreprenariatului (figura 1).

În tabelele 3 și 4 sunt detaliați indicatorii din grupul *Factorii determinanți* și *Indicatorii de manifestare antreprneorială* disponibili pentru Republica Moldova, cu indicarea sursei.

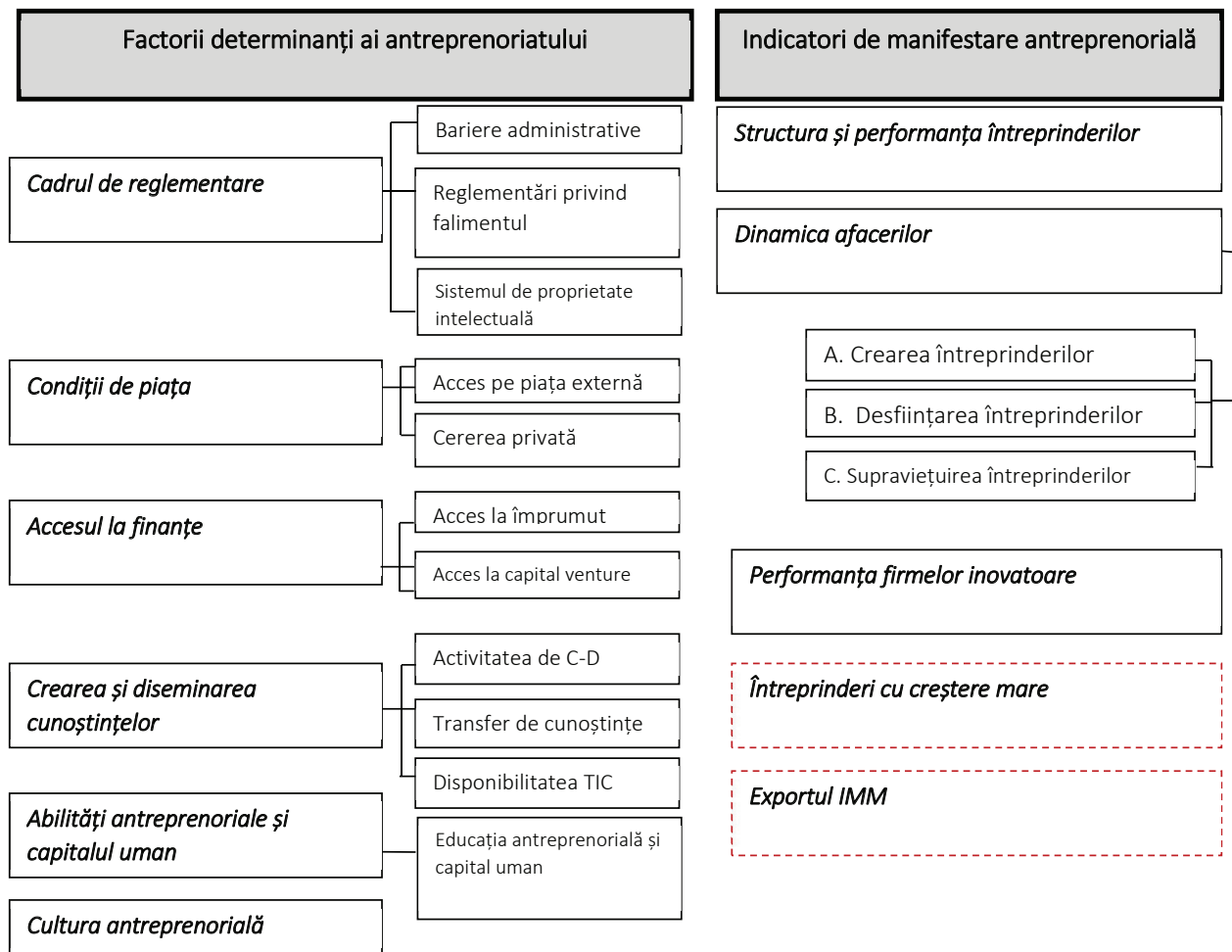

Figura 2. Schema cadru pentru analiza sectorului IMM în contextul dezvoltării antreprenoriatului

Notă: indicatori nedisponibili
 Sursa: elaborat de autor în baza [7; 8].

Tabelul 3

Factorii determinanți ai antreprenoriatului disponibili pentru Republica Moldova și sursele de accesare

Factorii determinanți ai antreprenoriatului	Sursa
Cadrul de reglementare	
<i>Bariere administrative</i> Povara reglementărilor guvernamentale; Costuri pentru inițierea unei afaceri; Numărul de zile pentru inițierea unei afaceri; Capital minim pentru inițierea unei afaceri; Numărul de proceduri pentru inițierea unei afaceri; Obținerea autorizațiilor de construcții; Înregistrarea proprietății; Timp necesar pentru plata taxelor	World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (<i>indicatorul 1.10; 11.01; 11.02</i>), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf Banca Mondială, Raportul Doing Business*, https://databank.worldbank.org/source/doing-business *În septembrie 2021, conducerea Grupului Băncii Mondiale a decis să întrerupă elaborarea raportului Doing Business. Cu toate acestea, rapoartele existente Doing Business continuă să fie disponibile public.
<i>Reglementări privind falimentul</i> Cost – Costul mediu pentru procedurile de faliment; Timp – Durata media a procedurilor de faliment; Rata de recuperare; Cadrul de reglementare a insolvenței	Banca Mondială, Raportul Doing Business, https://databank.worldbank.org/source/doing-business World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (<i>11.03; 11.04</i>), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

<i>Sistemul de proprietate intelectuală</i> Protecția proprietății intelectuale; Dreptul de proprietate	World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (1.15; 1.14) https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
Condițiile de piață	
<i>Accesul pe piața externă</i> Comerț extern	Banca Mondială, Raportul Doing Business, https://databank.worldbank.org/source/doing-business
<i>Cererea privată</i> Sofisticarea cumpărătorului	World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (12.09), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
Accesul la finanțe	
<i>Acces la împrumut</i> Credit intern către sectorul privat; Finanțarea IMM-urilor; Capacitatea indicelui drepturilor legale (Strength of legal right index)	Banca Mondială. Baza de date, http://databank.worldbank.org/data World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (9.02), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf Banca Mondială, Raportul Doing Business, https://databank.worldbank.org/source/doing-business
<i>Acces la capital venture, alte</i> Disponibilitatea capitalului de risc; Protecția investitorilor	World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (9.03), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf Banca Mondială, Raportul Doing Business, https://databank.worldbank.org/source/doing-business
Crearea și diseminarea cunoștințelor	
<i>Activitatea de cercetare-dezvoltare</i> Cheltuieli brute pentru C-D; Cheltuieli brute pentru C-D finanțate de business; Cheltuieli brute pentru C-D efectuate de business	UNESCO, http://data.uis.unesco.org AGEPI, baza de date, http://agepi.gov.md/ro/statistica/m%C4%83rci-statistica
<i>Transfer de cunoștințe</i> Cereri de brevete depuse de sectorul de cercetare și universitar; Colaborarea dintre universitate/industrie privind activitățile de cercetare-dezvoltare	AGEPI, baza de date, http://agepi.gov.md/ro/statistica/m%C4%83rci-statistica OMPI, INSEAD, Cornell University, Raportul Indicele Global de Inovare (5.2.1), https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
<i>Disponibilitatea TIC</i> Accesul la TIC; Utilizarea TIC; Persoane juridice care dispun de computere personale; de pagini web	OMPI, INSEAD, Cornell University, Raportul Indicele Global de Inovare (3.1.1; 3.1.2), https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/ Banca de date a BNS, https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/
Abilități antreprenoriale și capitalul uman	
<i>Educația antreprenorială și capitalul uman</i> Înscrierea terțiară; Absolvenți în știință și inginerie, %; Angajați în serviciile intensive în cunoștințe, % din total angajați; Firme care oferă instruire formală, % din totalul firmelor; Competența absolvenților; Gradul de pregătire a personalului	OMPI, INSEAD, Cornell University, Raportul Indicele Global de Inovare (2.2.1; 2.2.2; 5.1.1; 5.1.2), https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/ World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (6.04; 6.02), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
Cultura antreprenorială	
Atitudinea față de riscul antreprenorial; Disponibilitatea de a delega; Creșterea companiilor inovatoare; Companii care îmbrățișează idei perturbatoare	World Economic Forum, Raportul Global al Competitivității (11.05-11.08), https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Sursa: elaborat de autor în baza [10; 11; 12; 13; 14].

Indicatorii de manifestare antreprenorială disponibili pentru Republica Moldova

Indicatorii de manifestare antreprenorială	Sursa
<i>Structura și performanța întreprinderilor:</i> numărul de întreprinderi, numărul mediu de personal, densitatea IMM-urilor, valoarea adăugată brută pe genuri de activitate în sectorul IMM, productivitatea muncii, venituri din vânzări per salariat (pe clase de mărime, genuri de activitate, profil teritorial)	Banca de date a BNS, http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/
Dinamica afacerilor	
<i>Crearea întreprinderilor:</i> Numărul întreprinderilor active, Rata întreprinderilor active, Rata de creare	BNS, Demografia întreprinderilor, https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7230
<i>Desființarea întreprinderilor:</i> Numărul întreprinderilor desființate, Rata de desființare, Numărul agenților economici declarați în stare de insolvabilitate	BNS, Demografia întreprinderilor, https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7230 Serviciul Fiscal de Stat, https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise/x-insolvabilitate
<i>Supraviețuirea întreprinderilor:</i> Numărul întreprinderilor care au supraviețuit, Rata de supraviețuire, Ponderea întreprinderilor tinere (de 1 an și 2 ani) în numărul total de întreprinderi	BNS, Demografia întreprinderilor
<i>Performanța întreprinderilor inovatoare după dimensiunea firmei (pe tipuri de inovare):</i> Numărul întreprinderilor inovatoare în funcție de tipologia inovațiilor, pe domenii de activitate și pe clase de mărime, după apartenența teritorială, Inovări de produse și procese după modalitatea dezvoltării, după tipul de cooperare, Cifra de afaceri din activitatea de inovare aferentă produselor noi pe activități economice, pe clase de mărime, Cheltuielile aferente inovărilor pe tipuri de cheltuieli și activități economice	BNS, Cercetarea statistică privind activitatea de inovare în industrie și servicii, https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS.

În statistica UE, o atenție deosebită se acordă analizei întreprinderilor cu creștere mare și indicatorilor privind exportul IMM-urilor. Pentru Republica Moldova, acești indicatori deocamdată nu sunt disponibili. Necesitatea examinării firmelor cu creștere mare constă în faptul că acestea sunt contribuitori importanți la crearea de locuri de muncă și de bunăstare. Un grup mic de întreprinderi cu creștere ridicată determină o cantitate disproporționată importantă de creare a locurilor de muncă.

Relevanța analizei statisticii privind exportul IMM-urilor rezidă în faptul că diferențele de participare la comerț pe clase de mărime pot evidenția obstacole importante în calea participării la comerțul internațional, în special pentru firmele mai mici și, la rândul său, subliniază importanța examinării canalelor indirecte de integrare în lanțurile de valori globale.

CONCLUZII

Datele și informațiile analizate permit formularea unui șir de concluzii pentru îmbunătățirea analizei sectorului IMM în contextul antreprenoriatului din Republica Moldova:

Fundamentarea de politici solide pentru susținerea sectorului IMM necesită evaluări periodice pe baza unor indicatori relevanți de măsurare. Din acest motiv, din ce în ce mai multe țări au construit sisteme mari de indicatori naționali pentru a-și măsura stadiul actual și progresul în diverse domenii.

Antreprenoriatul este un domeniu complex, cercetarea acestuia pe parcursul mai multor decenii a constituit o preocupare permanentă, generând o multitudine de opinii teoretice cu privire la conceptele, factorii de influență și indicatorii statistici pentru evaluarea activității antreprenoriale.

Disponibilitatea unor date mai complexe cu privire la demografia afacerilor, cum ar fi: numărul de angajați ai întreprinderilor active, numărul de angajați ai întreprinderilor nou create etc., indicatori privind întreprinderile cu creștere mare (mai mare de 10 %), ar permite o fundamentare mai temeinică a politicilor economice orientate spre dezvoltarea și susținerea antreprenoriatului. Totodată, disponibilitatea indicatorilor privind exportul IMM-urilor poate contribui la identificarea diferențelor de participare la comerț pe clase de mărime și evidențierea obstacolelor importante în calea participării la comerțul internațional, în special pentru firmele mai mici.

BIBLIOGRAFIE

1. European Commission, Eurostat (2020). Business Demography. [on-line] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/business-demography> (vizitat la 10.01.2020).
2. Bosma N., Hill S., Ionescu-Somers A., Kelley D., Levie J., Tarnawa A. Global Entrepreneurship Monitor 2019/2020. [on-line] <https://www.gemconsortium.org/file/open?file-Id=50443> (vizitat la 10.01.2021).
3. Acs Z.J., Szerb L., Lafuente E., Gabor M. Global Entrepreneurship Index 2019. Washington D.C.: The Global Entrepreneurship and Development Institute. [on-line] https://thegedi.org/wp-content/uploads/2020/01/GEI_2019_Final-1.pdf (vizitat la 10.01.2021).
4. Acs Z.J., Szerb L., Autio E., Ortega-Argiles R., Komlosi E. The Regional Entrepreneurship and Development Index-Measuring regional entrepreneurship. 2014. [on-line] https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/regional_entrepreneurship_development_index.pdf (vizitat la 10.01.2021).
5. Siri T., Ainsley L. The 2015 Female Entrepreneurship Index. Washington D.C.: The Global Entrepreneurship and Development Institute. [on-line] <https://thegedi.org/download/11536/> (vizitat la 10.01.2022).
6. European Commission, Directorate-General for Communication (coord.) Flash Eurobarometer 354: Entrepreneurship in the EU and beyond. Brussels: EU., 2012. [on-line] http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_354_en.pdf (vizitat la 10.01.2020).
7. European Commission, Eurostat (2020). Entrepreneurship indicator programme. [on-line] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/entrepreneurship> (vizitat la 10.01.2021).
8. European Union (2012). Entrepreneurship determinants: culture and capabilities. [on-line] <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5748437/KS-31-12-758-EN.PDF> (vizitat la 10.01.2022).
9. Biroul Național de Statistică. Metodologia calculării datelor statistice privind activitatea întreprinderilor în aspect teritorial în cadrul cercetării Anchetei Structurale Anuale. 2014. [on-line] https://statistica.gov.md/public/files/Metadate/alte/Metodologie_ASA_teritorial.pdf (vizitat la 10.01.2022).
10. AGEPI, Date statistic, 2020. [on-line] <http://agepi.gov.md/ro/statistica/m%C4%83rci-statistica> (vizitat la 10.01.2022).
11. Cornell University, INSEAD, and WIPO. The Global Innovation Index 2019: Creating Healthy Lives – The Future of Medical Innovation. Ithaca, Fontainebleau, and Geneva.
12. UNESCO (2020). UIS Education Statistics (database). [on-line] <http://data.uis.unesco.org/> (vizitat la 10.01.2022).
13. World Bank (2019), Doing Business 2020: Economic Profile Moldova, World Bank, Washington DC. [on-line] <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/m/moldova/MDA.pdf> (vizitat la 10.01.2022).
14. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2019. Geneva, World Economic Forum. [on-line] <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019> (vizitat la 10.01.2022).

NOTĂ. Articolul este parte componentă a cercetării finanțate din cadrul proiectului: *Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsării sectorului IMM în Republica Moldova (cifrul 20.80009.0807.38), 2020–2023.*

Iraida Ciobanu. *Păsări și flori*, 2016, u. p., 80 × 95 cm.